

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

KAINEM JA TERVEM EESTI.

KAS JA KES AITAKS ABIVAJAJAT?

Anneli Sammel

Tervise Arengu Instituut

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

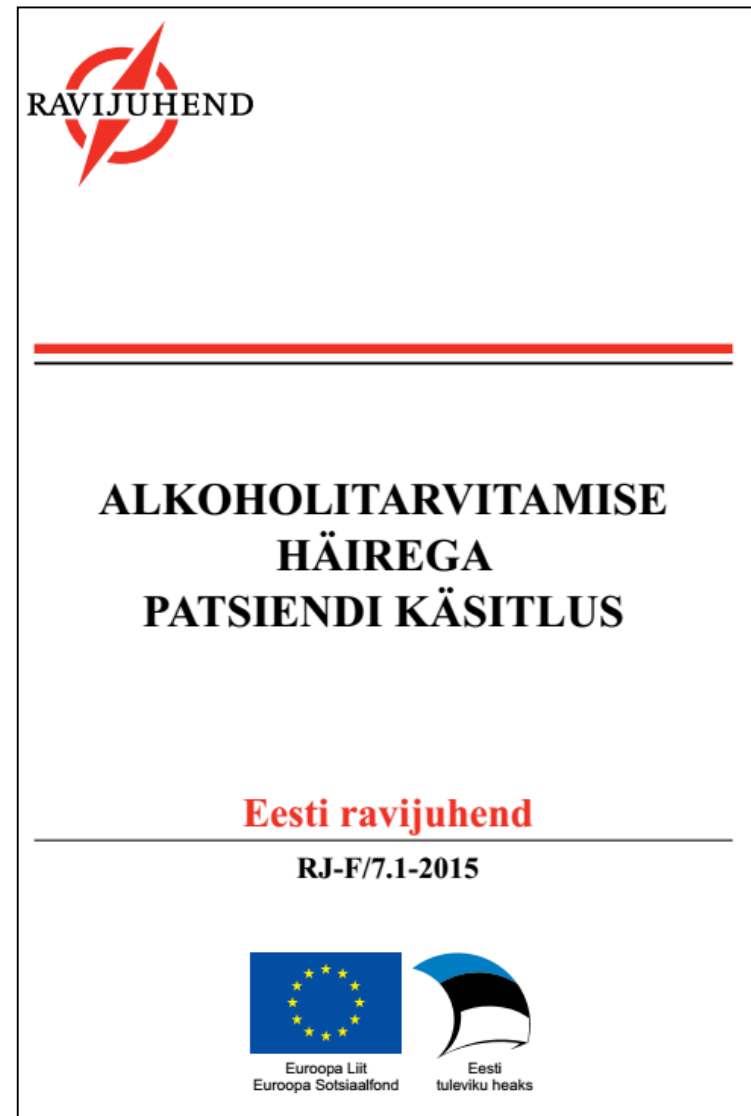
Ravijuhendi koostamine

2013–2015

Ravijuhend käsitleb täiskasvanute

- alkoholi liigtarvitamise varajast avastamist
- alkoholi kuritarvitamise (F10.1) ja
- alkoholisõltuvuse (F10.2) diagnoosimist ja ravi Eestis

Ravijuhendi soovitusel lähtuvad teadusuuringute ja kliinilise praktika tulemustest.

Programm “Kainem ja tervem Eesti” 2014–2020

Rahastatud Euroopa Sotsiaalfondi poolt 8 669 822 euroga, Eesti omaosalus 1 529 968 eurot.

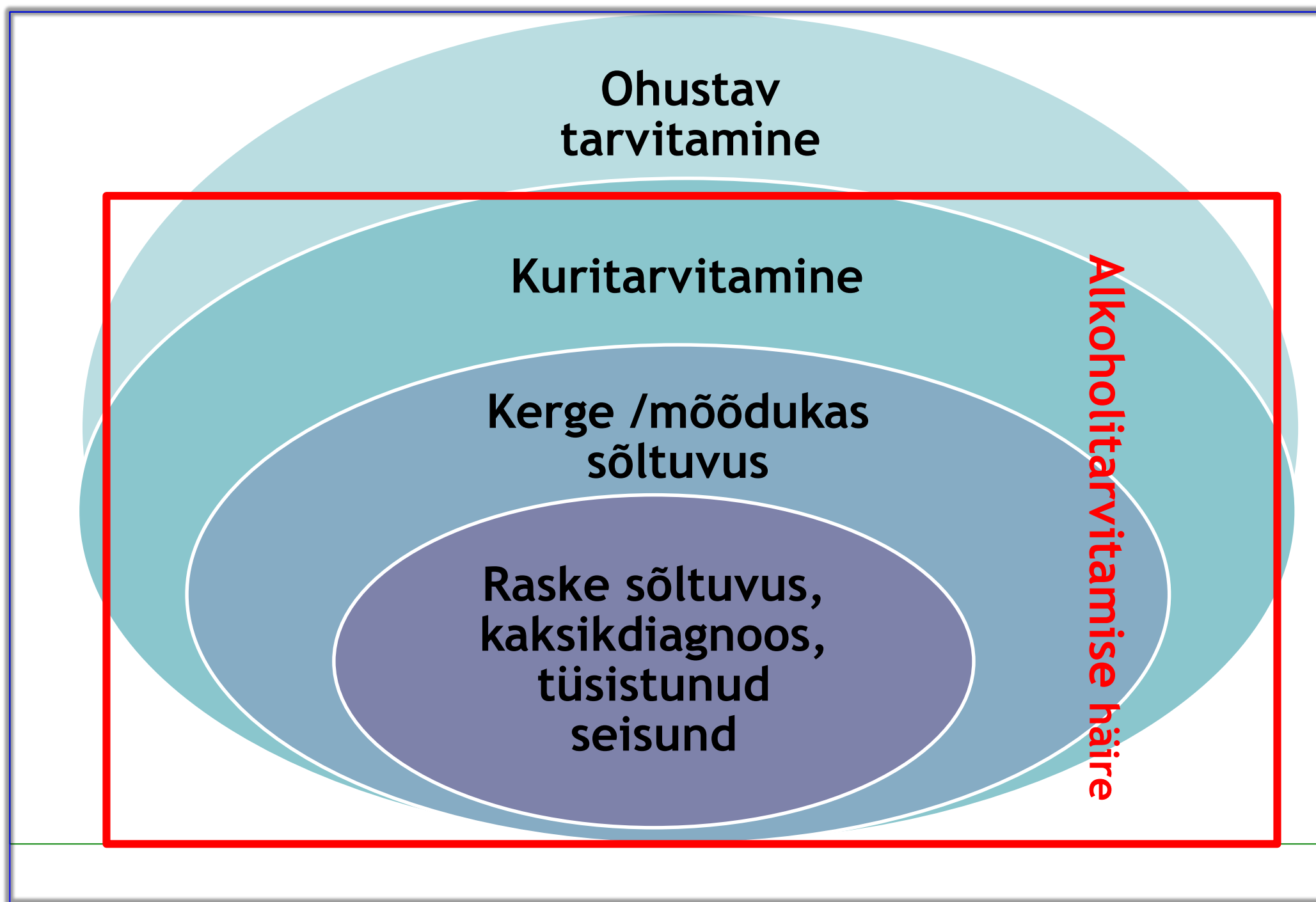
Peamised eesmärgid

- Alkoholitarvitamise häire varajane avastamine ja lühisekkumine (ALVAL)
- Alkoholitarvitamise häire raviteenuste arendamine ja osutamine
- Alkoholitarvitamise häirega seotud teadlikkuse suurendamine

Hinnanguliselt u 30% inimestest Eestis on alkoholi liigtarvitajad (Rehm, 2012)

Alkoholi liigtarvitamine

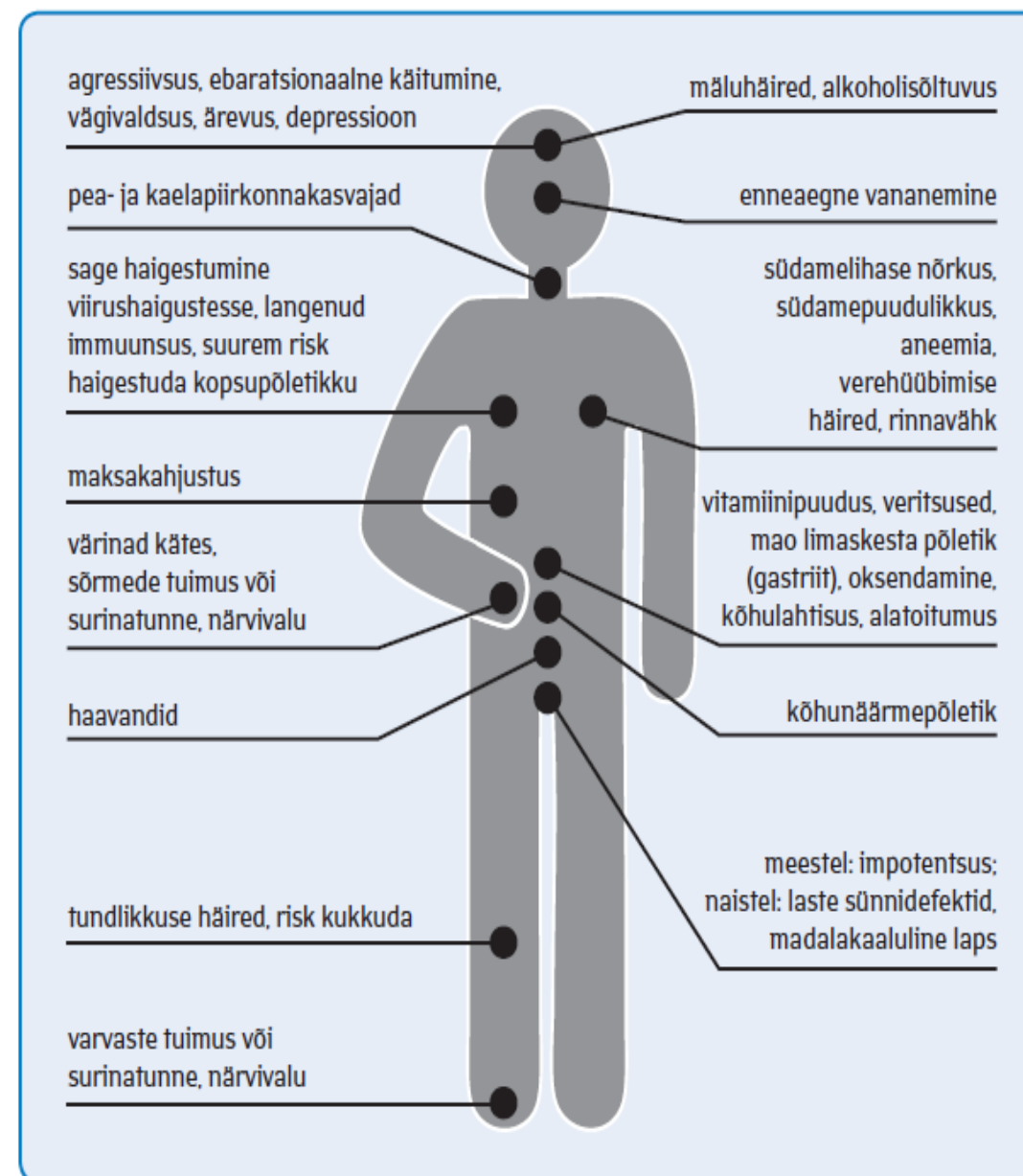
Alkoholi liigtarvitamise varajane avastamine ja lühisekkumine perearsti tasandil

- Teenuse eesmärk:
  - vähendada alkoholi liigtarvitamist ning ennetada alkoholi kuritarvitamise ja sõltuvuse teket liigtarvitajate hulgas
- Sõelumine AUDIT testiga
- Lühisekkumine - kindla struktuuriga vestlus, mis kasutab motiveeriva intervjuerimise põhitõdesid, kuid on lihtsam ja lühem
- Sobib patsientidele, kes tarvitavad alkoholi ohustavalt või on alkoholi kuritarvitajad

Motiveerimiseks seostatakse patsiendi alkoholitarnvitamise vähendamist tema tervisenäitajatega

Alkoholi tarnvitamine on otseselt seotud 60 haigusega (peamiselt maksa- ja südamehaigustega, insuldi ning erinevate vähk-kasvajatega).

Lisaks on alkoholi tarnvitamine seotud kaudselt rohkem kui 200 terviseprobleemiga

Alkoholitarvitamise häire varajast avastamist toetavad tegevused pereristidele/pereõdedele

- Programmi vältel on koolitatud 698 tervishoiutöötajat, kellest 473 on peremeedikud
- AUDIT test on viidud perearstide elektroonilisele töölauale Perearst2
- Olenemata partnerlusest TAI-ga saavad sõelumist ja lühisekkumist teha kõik perearstid/pereõed
- Perioodil juuli 2016 – august 2018

ALVAL teenust on saanud kokku 5334 inimest (3084 meest ja 2250 naist)

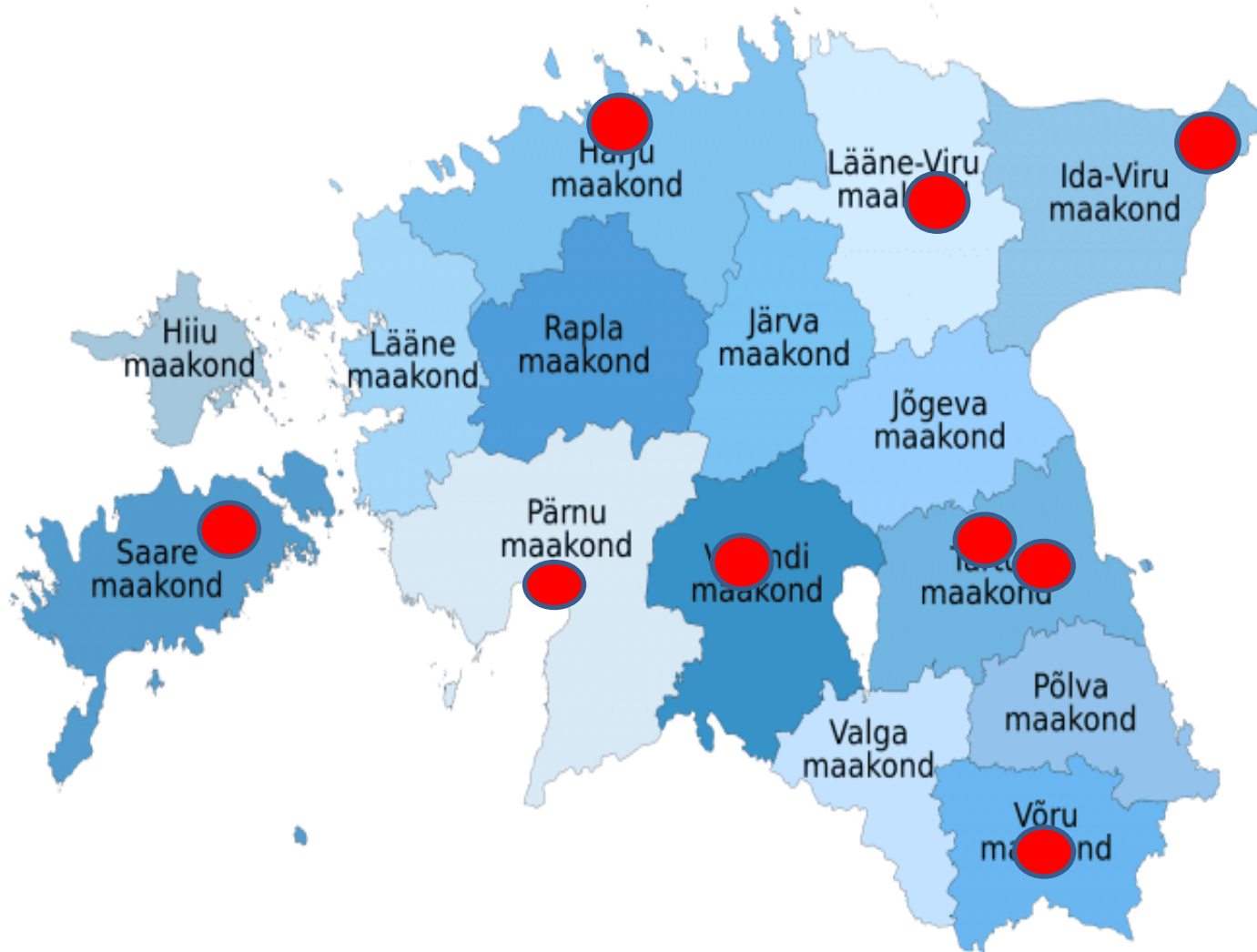
Alkoholitarvitamise häire ravi eriarsti tasandil

- Ravi tugineb tõenduspõhisele ravijuhendile
- Korraldatud on kaks hanget teenuseosutajate leidmiseks (2016 ja 2017)
- 180 tervishoiutöötajat on saanud koolitusi alkoholitarvitamise häire olemusest, ravist ning täiendatud on nende nõustamisoskusi
- Viiakse läbi ravimeeskonna ja psühhiaatrite supervisoone teenuse kvaliteedi hoidmiseks ja spetsialistide läbipõlemise ennetamiseks

Alkoholitarvitamise häire ravi teenuseid on saanud kokku 3300 inimest (2470 meest ja 830 naist)

(perioodil juuli 2016 - august 2018)

Hetkel 9 teenuseosutajat:

Tartu Ülikooli Kliinikum
AJK Kliinik Tartus
Lõuna-Eesti Haigla
Viljandi Haigla
Pärnu Haigla
Kuressaare Haigla
Narva Haigla
Viru Haigla Tapa Tervisekeskus
Põhja-Eesti Regionaalhaigla

Alkoholitarvitamise häire ravi teenuse osutamise peamised põhimõtted

- Patsiendi raviprotsess on koordineeritud ja eesmärgistatud meeskonnatöö
  - Ravimeeskonda kuuluvad: vaimse tervise õde/õde, kliiniline psühholoog/psühholoog, sotsiaaltöötaja ja psühhiaater
- Suurem osa ravist on ambulatoorne, et inimene saaks jätkata tööl käimist ja igapäevast elu, teatud juhtudel on siiski vajalik statsionaarne ravi
- Patsiendiga luuakse usalduslik, toetav ja teraapiline suhe, vältides stigmatiseerimist
- Patsiendil peab endal olema soov oma alkoholitarvitamise harjumust muuta ja eesmärgi nimel pikaajaliselt pingutada

Mis toimub raviteenuse osutamise käigus?

- Hinnatakse patsiendi tervislikku seisundit, sotsiaalsel toimetulekut, ravimotivatsiooni, vajadusel tehakse vereanalüüsid jne
- Täpsustatakse diagnoos koostöös psühhiaatriga
- Koostatakse raviplaan, püstitatakse koos patsiendiga eesmärgid
- Vastavalt raviplaanile viiakse läbi eri intensiivsusega psühho-sotsiaalseid sekkumisi: nõustamisi, erinevad psühhoteraapiad jne
- Vajadusel määratakse lisaks ravimid
- Jälgitakse ravisoostumust ja ravitulemusi
- Jätkatakse ravi tagasilanguse korral ja motiveeritakse patsienti jätkama
- Vajadusel kasutatakse juhtumikorralduse meetodit
- **Ravi kestus 6 kuud – 1 aasta**

Patsiendi võrgustiku ja teiste spetsialistide roll (1)

Pereliige, lähedane, tööandja:

- julgustada abivajajat probleemiga tegelema
- leida kontaktid vajalike spetsialistidega
- osaleda raviprotsessis, olles informeeritud, kuid mitte võttes abivajaja vastutust enda kanda

Perearst/pereõde:

- probleemi varajane märkamine ja vajadusel motiveerimine ravile pöördumiseks
- Ravimeeskonnaga kontakti hoidmine. Aktiivse raviperioodi lõppedes saab patsient jääda perearsti jälgimisele

Patsiendi võrgustiku ja teiste spetsialistide roll (2)

KOV sotsiaaltöötaja, lastekaitse, politsei, kriminaalhooldaja, töötukassa spetsialist:

- märgata abivajajad
- omada teavet erinevate abivõimaluste kohta (ravi, AA rühmad, võlanõustajad jne)
- aidata probleemide korral patsienti dokumentide vormistamisel
- aidata kliendil mõista sõltuvuse olemust ja motiveerida teda ravile pöörduma

Väljakutsed valdkonna arengus

- Tööjõuressursi puudus vaimse tervise valdkonnas (vaimse tervise õed, psühhiaatrid)
- Laiema, integreeritud vaate puudumine sõltuvuste käsitlemisel tervishoiu- ja sotsiaal- ja justiitsüsteemis
- Teiste spetsialistide vähene teadlikkus alkoholitarvitamise häire olemusest ja selle ravist
- Perearstide suur koormus ja vajalike oskuste puudumine lihtsamate alkoholitarvitamise häiretega tegelemiseks
- Turvalise infoliikumise süsteemi puudumine spetsialistide vahel

53-aastane mees tuleb ravile prokuratuuri soovitusel (joores autojuhtimine)

- Tunnistab probleemi ja on valmis sellega tegelema. Tarvitas alkoholi pingete maandamiseks juba aastaid, kogused ja sagedused aina suurenesid
- Ravieesmärgiks seadis täieliku alkoholist loobumise
- Raviperioodi kestvus 7 kuud ambulatoorset ravi
- Raviplaanis: õe kliinilised jälgimised ja nõustamised, individuaalteraapia, hiljem ka mõned seansid pereteraapiaid, grupiteraapia
- Psühhiaatri poolt määratud ka antidepressandid, hindas ise mõju heaks, jätkab tarvitamist ka peale raviprogrammis osalemist
- Jääb psühhiaatri jälgimisele, soovitavalt kord kvartalis
- Raviperioodil otsis uue töökoha, kus tööpäevad normaalse pikkusega ja pinget vähem, töö meelepärasem
- Suhted abikaasa ja lähedastega paranesid, lähedased olid raviperioodil toetavad, käisid naisega ka paariteraapias, et suhteid parandada
- Koostöö raviprogrammis lõpetatud vastastikusel kokkuleppel

41-aastane naine tuleb ravile lastekaitsepspetsialisti soovitusel

- Tarvitas alkoholi igapäevaselt, narkootikumidest oli vabanenud iseseisvalt. Töötu. Oht, et laps võetakse ära
- Raviplaanis: õe kliiniline jälgimine, nõustamised, individuaalteraapiad, grupiteraapia. Raviperiood 11 kuud
- Alguses motivatsioon vähene, jäi tihti kokkulepitud kohtumistele tulemata
- Peale paari kuud raviprogrammis osalemist hakkas tekkima kriitika alkoholi liigtarvitamise suhtes, vähendas koguseid ja sagedusi, võitles tungiga juua
- Kuna esines unehäireid ja meeleolu langust, sai võimaluse statsionaarseks raviks. Haiglaravil viibides kasvas soov oma elu „normaalselt“ elada
- Tegi teraapiates head koostööd, luges eneseabi õpikuid ja teemakohast kirjandust. Püstitas ravieesmärgi: täielik kainus
- Jätkus ambulatoorne toetusravi, käis teenustel kohal, tegi koostööd, püsis kainenena, leidis töö ja uue elukoha, lõpetas düsfunktsionaalse paarisuhte, hakkas tegelema hobidega, lapsega suhted paranesid. Laps elab emaga koos
- Raviprogrammis osalemine lõpetati vastastikusel kokkuleppel
- Käib vastuvõtul kord kvartalis, tarvitab antidepressante

40-aastane ravikindlustamata eesti kodanik, vahepeal pikalt välismaal elanud

- Pöördus juunikuus psühhiaatriakliiniku valvetuppa tugevas alkoholi võõrutusseisundis
- Alustati statsionaarset võõrutusravi
- Ravi jätkus päevaravi teenusel kahe kuu jooksul, mil patsient sai taastada sotsiaal-majandusliku olukorra (ajas korda oma dokumendid, leidis eluaseme ja töö)
- Hetkel töötab IT-alal, hoiab kainust, käib jätkuvalt regulaarselt ravimeeskonna õe visiitidel

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Tänaan!
Rohkem infot:

www.alkoinfo.ee

www.terviseinfo.ee

kte@tai.ee